

REMISSVAR

2021-08-27

Dnr: BO 2021-0155

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Kampen om tiden- mer tid till lärande, SOU 2021:30 (dnr U 2021/02365)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barns rättigheter (barnkonventionen), som sedan 1 januari 2020, är lag. Vi beaktar även allmänna kommentarer och rekommendationer till Sverige från FN:s kommitté för barnets rättigheter (Barnrättskommittén).

Sammanfattning

Barnombudsmannen är på ett övergripande plan positiv till de förslag som läggs fram i betänkandet och välkomnar att utredningen redovisar flera resonemang kring barnkonventionens artiklar.

Barnombudsmannen delar utredningens bedömning att målbilden när det gäller undervisning i grundskolan bör vara att alla ska kunna nå kunskapskraven inom ramen för den ordinarie undervisningen samt att frågor om anpassad skolgång, obligatorisk lovskola m.m. är komplexa frågor som ställer flera rättigheter emot varandra och som därför måste utredas mycket nogsamt innan förslag härom kan framläggas.

Barnombudsmannen välkomnar särskilt att utredningen lyft behovet av att asylsökande barn och unga blir skolpliktiga. Såväl Barnkonventionsutredningen som Barnombudsmannen har tidigare framfört behovet av att även asylsökande barn ska omfattas av skolplikten. Barn till asylsökande eller ensamkommande asylsökande barn är i nuläget beroende av att vårdnadshavare eller god man fattar beslut om skolgång för barnet/den unge. Dessa barn riskerar gå miste om flera års skolgång, vilket står i strid med artikel 28 i Barnkonventionen.

I de delar Barnombudsmannen i övrigt har synpunkter framgår de nedan.

Särskilt om kopplingar till rättigheter i barnkonventionen

De frågor som utredningen behandlar aktualiserar flera rättigheter i barnkonventionen. Barnombudsmannen vill i sammanhanget särskilt lyfta fram följande rättigheter och artiklar. Artikel 2 som erkänner barns rätt till likabehandling och ickediskriminering, artikel 3 som anger att barnets bästa ska bedömas och i första hand i beaktas i alla åtgärder som rör barn. Även artikel 4 som anger att staten ska genomföra alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa åtgärder och andra åtgärder för att genomföra rättigheterna i konventionen berörs av de frågor som är aktuella för betänkandet liksom statens ansvar att, i fråga om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att vidta sådana åtgärder. Artikel 6 som erkänner barns rätt till liv, överlevnad och fortlöpande utveckling, artikel 28 som erkänner barns rätt till utbildning samt artikel 31 som anger att barn har rätt till vila och fritid är av hög relevans för utredningens uppdrag.

Regeringen har i propositionen till inkorporering av barnkonventionen lyft fram att förarbeten till olika lagar och regleringar behöver ett djupare resonemang och motiveringar runt barnkonventionens bestämmelser som stöd till rättstillämparen.¹ Flera av barnkonventionens artiklar och rättigheter berörs också uttryckligen i betänkandet vilket Barnombudsmannen välkomnar. Det gäller inte minst artikel 2 om likabehandling samt artikel 28 om alla barns rätt till skolgång i förhållande till avsaknaden av skolplikt för asylsökande barn och unga. Vidare redogör utredningen för ställningstaganden kring barns rätt till vila och fritid i förhållande till såväl förlängd skolplikt samt obligatorisk lovskola.

Barnombudsmannen anser att utredningen i huvudsak redogör för ett gediget och väl genomfört analysarbete avseende de artiklar i barnkonventionen som berörs av betänkandet men vill i sammanhanget påtala att dessa resonemang i huvudsak inte placerats under förslagskapitlen utan i inledning- respektive urvalskapitlet. För rättstillämpningen anser Barnombudsmannen att det är viktigt att resonemang kring barnkonventionens artiklar och bedömning av barnets bästa inkorporeras i övriga rättsliga ställningstagande genom hela lagstiftningsarbetet.

Barnombudsmannen noterar slutligen att utredningen, under de förutsättningar utredningen givits, genom att föra dialog med såväl barn- och elevorganisationer som enskilda barn samt tagit del av och redovisat resultat från ett flertal befintliga undersökningar och kartläggningar på ett bra sätt låtit barns röster bli hörda (art 12).

Studietid (avsnitt 6)

Barnombudsmannen välkomnar förslaget om utökad studietid (läxhjälp) och delar utredningens bedömning att detta bör erbjudas alla elever, oavsett studieresultat. Artikel 2 i barnkonventionen anger att alla barn ska tillförsäkras de rättigheter som följer av konventionen utan åtskillnad av något slag. Vidare framgår av barnkonventionen att staten ska ansvara för att alla barn är tillförsäkrade bl.a. sina sociala rättigheter samt rätt till fortlöpande utveckling.

¹ Prop. 2017/18:186 s. 74

Studietid, utöver ordinarie skoltid, har visat sig viktig inte bara utifrån kunskapsinhämtningsskäl, utan även utifrån barns behov av social trygghet. Av de skälen vill Barnombudsmannen, i likhet med utredningen, särskilt betona vikten av att utökad studietid erbjuds samtliga elever.

Lovskola (avsnitt 7)

Utredningen har valt att beskriva hur både en frivillig och en obligatorisk lovskola kan organiseras. Utredningen förordar förslaget om frivillig lovskola. Barnombudsmannen, som i och för sig anser att utredningen till stor del redogjort för flera av de aspekter som är relevanta för frågan om formen för lovskolan, saknar i sammanhanget ett resonemang kring de barn som lever i miljöer och under hemförhållanden där just ett obligatorium skulle kunna utgöra en grundförutsättning för att de ska kunna delta. Som Barnombudsmannen tidigare nämnt avseende skolplikt för asylsökande finns det indikationer på att skolnärvaro och engagemang i barnets utbildning, i de fall beslut över detta åligger vårdnadshavare och gode män, minskar vid frivillighet. Barnombudsmannen delar utredningens bedömning att det i dagsläget inte finns tillräckligt underlag för att föreslå en obligatorisk lovskola samt att det finns tungt vägande skäl däremot men anser att det finns skäl att utreda frågan om obligatorisk lovskola närmare.

Föredragande i ärendet har varit juristen Johanna Gillström.

Elisabeth Dahlin
Barnombudsman